

Udhëzues për rihapjen e institucioneve parashkollore dhe kopshteve pas pandemisë së COVID-19

UNICEF-i për Evropë dhe Azi Qendrore

22 maj 2020

HISTORIKU

UNICEF është duke punuar në mënyrë aktive me qeveritë për të mbështetur përpjekjet e tyre në vlerësimin dhe vendosjen se kur dhe si do t'i rihapin institucionet parashkollore dhe kopshtet. Vendosja për të rihapur institucionet parashkollore, pjesërisht ose plotësisht, duhet të udhëhiqet nga një qasje e bazuar në rrezik për të maksimizuar përfitimin arsimor, zhvillimor dhe shëndetësor për fëmijët, mësime të mëdha, stafin dhe komunitetin e gjerë, dhe për të ndihmuar në parandalimin e një epidemie të re të COVID-19 në komunitetⁱ. Në një kornizë të kohëve të fundit për rihapjen e shkollave, UNICEF-i dhe partnerët theksojnë gjashtë dimensionet kryesore që duhet marrë parasysh kur planifikohet rihapja: politika, financimi, operimet e sigurta, nxënia, komunikimi me grupet më të marginalizuara dhe mirëqenia/mbrojtjaⁱⁱ. OBSH ka publikuar rishtazi një udhëzues me shpjegime të dobishme, mes tjerash, për rihapjen e shkollave në përgjithësi bazuar në vlerësimin e kujdesshëm të rrezikut të faktorëve epidemiologjikë dhe kapaciteteve të sistemit shëndetësorⁱⁱⁱ.

Qendrat parashkollore dhe të zhvillimit në fëmijëri të hershme (ZhFH) janë unike në qasjen e tyre arsimore dhe janë ndër të parat që po shqyrtohen për tu rihapur. Në shumë shtete, mësimi nga distanca me cilësi të lartë për parashkollorët nuk ka qenë i mundur, veçanërisht për grupet e marginalizuara, kështu që derisa qeveritë mund të zgjasin shkollimin nga distanca (në internet) për fëmijët e moshave më të mëdha, vendimi për rihapjen e kopshteve mund të vijë para vendimeve për rihapjen e shkollave fillore ose të mesme. Duke pasur parasysh rolin që kanë institucionet parashkollore për të mbështetur jo vetëm fëmijët, por edhe aftësinë e prindërve për t'u rikthyer në punë, lehtësimi i masave të izolimit nënkupton gjithashtu se fëmijët e vegjël do të kenë nevojë urgjente për kujdes pasi prindërit e tyre kthehen në punë.

Ky shënim i udhëzuesit bazohet në udhëzimet paraprake, por është specifik për institucionet parashkollore dhe kopshtet, pasi këto institucione janë unike në qasjen e tyre pedagogjike dhe janë specifike për fëmijët e vegjël, dhe përqendrimi i tyre i dyfishtë është në kujdesin edukues dhe të nxënies. Shënimi përshkruan parimet kryesore gjithëpërfshirëse, si dhe masat praktike që duhet të merren parasysh kur bëhet rihapja e institucioneve parashkollore dhe kopshteve, posaçërisht për fëmijët e moshës tre vjeç e më shumë^{iv}.

PARIMET UDHËZUESE PËR RIHAPJEN E INSTITUCIONEVE PARASHKOLLORE DHE TË KOPSHTEVE

Një grup parimesh gjithëpërfshirëse udhëzuese mund të ndihmojnë vendimmarrësit në planifikimin dhe zbatimin e rihapjes së institucioneve parashkollore dhe kopshteve. Këto parime ankorohen në nevojën për të arritur ekuilibrin e duhur ndërmjet mbështetjes në mënyrë efektive të të nxënies, nga njëra anë, dhe nga ana tjetër, të mirëqenies së fëmijëve të vegjël, sigurimit të shëndetit, higjienës dhe sigurisë së stafit të fëmijëve dhe komunitetit në përgjithësi.

- 1. Ndani një kohë për të planifikuar dhe përgatitur për rihapjen e institucioneve parashkollore.** Shmangni nxitimin për rihapjen e institucioneve parashkollore pa një plan të duhur për mënyrën se si do të trajtohen aspektet e ndryshme të rihapjes, duke përfshirë aranzhimet e të nxënies, ndërrimet, protokollet e higjienës, etj. Një *qasje e plotë parashkollore* do të jetë më efektive – duke përfshirë komunikimin dhe mbështetjen për kujdestarët, mësime të mësuara, administratën e shkollës, komunitetin dhe pushtetin lokal. Trajnimi i edukatorëve para rihapjes lidhur me atë se çfarë pritet prej tyre dhe se si mund të zbatojnë ata kurrikulat e përshtatura, si dhe komunikimi i qartë me prindërit, janë ndër gjërat kryesore që duhet të merren parasysh.
- 2. Largoni frikën nga mbrojtja e fëmijëve.** Veprimet për t'i mbajtur fëmijët të sigurt janë thelbësore, por mjediset parashkollore nuk duhet të fillojnë të duken si spitale. Muajt e kaluar kanë qenë shqetësues për fëmijët (të gjithë kanë përjetuar ndryshime në rutina, informacione konfuze, etj.). Tani, më shumë se kurrë, fëmijët do të kenë nevojë për mjedise të sigurta, të këndshme dhe stimuluese. Rihapja e institucioneve parashkollore/kopshteve, kështu, sjell rikthimin e fëmijëve në njëfarë niveli të normalitetit dhe rutinës sa më shumë që të jetë e mundur, duke siguruar mbrojtje në mjedisin ku fëmijët luajnë dhe mësojnë në mënyrë të arsyeshme.
- 3. Sigurohuni që institucionet parashkollore të mund të mbajnë praktika të përshtatshme në mënyrë zhvillimore dhe të cilat janë të përshtatshme për fëmijët.** Mbrojtja e fëmijëve në distancë të sigurt nuk duhet të parandalojë angazhimin shoqëror, mësimin praktik dhe lojën që promovon të gjitha fushat e zhvillimit. Fëmijët e vegjël nuk kanë ndryshuar edhe pse shumë aspekte të botës sonë kanë ndryshuar. Hartoni një plan të qartë për të siguruar një lojë kuptimplote të përqendruar tek fëmijët dhe aktivitete instruktive në kontekstin e distancimit fizik, i cili do të kërkonte përshtatjen e kurrikulës dhe praktikave të mësimdhënësve që respektojnë parimet zhvillimore.
- 4. Krijoni praktika dhe sjellje të shëndetshme higjienike tek fëmijët e vegjël,** duke përfshirë larjen e duarve; mbulimin e gojës gjatë kollitjes dhe teshtitjes; shmangien e prekjës së fytyrës (e cila është një shkathtësi jetësore). Integroni në kurrikulë informacionet e përshtatshme për moshën në lidhje me virusin, dhe ndihmoni fëmijët në zhvillimin e praktikave të mira të higjienës përmes rutinave të përditshme - demonstroi larjen efektive të duarve dhe caktoni një kohë specifike gjatë ditës kur fëmijët mund të praktikojnë këto sjellje.
- 5. Veçoni momentet e mësuara** për t'i ndihmuar fëmijët të kuptojnë se përse merren masa të caktuara në mjedisin e tyre dhe rolin që ata luajnë në sigurimin e shëndetit të tyre, si dhe atë të bashkëmoshatarëve, mësime të mësuara, familjeve dhe komuniteteve të tyre. Shpjegojuni fëmijëve se përse janë larguar disa lodra të caktuara, përse dritaret duhet hapur shpesh, cilat lojëra mund t'i luajnë jashtë dhe përse. Gjeni mënyra për t'i ndihmuar fëmijët të ndiejnë një kontroll mbi mjedisin e tyre.
- 6. Bashkëpunoni me familjet tjera për të siguruar një kalim të mirë nga shtëpia në institucion parashkollor dhe siguroni një komunikim të hapur në vazhdim.** Raportet prindër-staf, edhe nëse institucionet parashkollore janë përpjekur që ta mbajnë të hapur komunikimin, janë ndërprerë. Prindërit gjithashtu do të kenë shqetësime për sigurinë e tyre dhe të fëmijëve të tyre. Komunikoni me familjet dhe prindërit qartë, pozitivisht dhe hapur për të shmangur shkaktimin e panikut dhe frikës midis kujdestarëve, për të siguruar eksperiencë pozitive të sjelljes dhe marrjes së fëmijëve dhe mbështetje të vazhdueshme që fëmijët mund të kenë nevojë në shtëpi. Kjo përfshin informimin e familjeve për masat e mbrojtjes dhe angazhimin e tyre për të mbështetur zbatimin efektiv të këtyre masave.

- 7. Prioritizoni trajnimin dhe mbështetjen e stafit dhe edukatorëve parashkollorë.** Stafi dhe edukatorët do të kenë nevoja të vazhdueshme për trajnime specifike si dhe për mbështetje praktike për t'u kthyer në klasat e tyre. Ata gjithashtu do të duhet të krijojnë një balanc ndërmjet respektimit të udhëzimeve të përshtatura shëndetësore me udhëzimet mbi praktikën pedagogjike të përshtatshme zhvillimore. Shqyrtoni mundësinë e ofrimit të mbështetjes praktike për përshtatjen e aktiviteteve kurrikulare dhe rutinave, sigurimin e kontrolleve të rregullta në mes të edukatorëve në mënyrë që ata të mund të ndajnë dhe procesojnë përvojat e tyre, si dhe rritjen e stafit, sipas nevojës, për të siguruar mos mbingarkimin e mësimit dhe mësuesve.
- 8. Aplikoni një qasje të koordinuar dhe të integruar, për të siguruar përmbushjen e nevojave holistike të fëmijëve pas kthimit.** Virusi COVID-19 ka ndikime të shumë-anshme tek fëmijët e vegjël. Gjersa fëmijët e cënueshëm kthehen në kopshte, mund të ketë mbrojtje, SHMMP-S, shëndet, ushqyerje dhe çështje të tjera që shfaqen dhe që mund të kenë nevojë të adresohen për shkak të izolimit nga pandemia e COVID-19. Sigurohuni që planet e rihapjes së institucioneve parashkollorë të përfshijnë mbështetje shtesë dhe/ose mekanizma referimi që mund të jenë të nevojshëm, si dhe të marrin parasysh nevojat specifike të fëmijëve dhe familjeve të cënueshme, duke përfshirë ata me aftësi të kufizuara.

MASAT E SUGJERUARA PËR TË VENDOSUR PËR RIHAPJEN E INSTITUCIONEVE PARASHKOLLORE DHE TË KOPSHTEVE

- Kur vendosni për të rihapur (ose për të rihapur pjesërisht) institucionet parashkollorë, merrni parasysh faktorët kryesorë, duke përfshirë si në vijim^v:
 - Si po përballen me mbylljet dhe pandeminë institucionet parashkollorë, mësimit dhe stafit, prindërit dhe komunitetet në përgjithësi;
 - Situata lokale dhe epidemiologjia e COVID-19 ku ndodhen institucionet parashkollorë;
 - Mjedisi i institucionit parashkollor/kopshtit dhe aftësia për të mbajtur masa të caktuara të parandalimit dhe kontrollit të COVID-19;
 - Disponueshmëria e testimit (për të zhvilluar mbikëqyrjen e komunitetit dhe gjurmimin e kontakteve); zbatimimi i masave për të kufizuar përhapjen e virusit;
 - Njohuritë aktuale rreth transmetimit dhe ashpërsisë së COVID-19 tek fëmijët, duke përfshirë të dhënat e shfaqura për rolin që fëmijët luajnë në transmetimin e virusit.
- Në veçanti rekomandohen anketat me përgjigje të shpejta midis prindërve dhe edukatorëve parashkollorë, që ndihmojnë në informimin e planeve të rihapjes dhe japin informacione kritike që duhet të merren parasysh - siç është ajo për % e kujdestarëve që duhet të kthehen në punë, cilat janë shqetësimet më të mëdha që kujdestarët adresojnë, çfarë % e mësuesve parashkollorë janë në gjendje të kthehen në punë, etj.
- Konsultohuni me mësimit dhe stafin tjetër arsimor dhe kujdestarët për shqetësimet dhe idetë e tyre rreth rihapjes së sigurt të shkollës. Jepni informacione kthyesë se si janë marrë parasysh mendimet dhe rekomandimet e tyre.
- Analizoni përfitimet dhe rreziqet specifike për kontekstin mbi rihapjen e institucioneve parashkollorë dhe shqyrtoni se cilave institucione parashkollorë (ose cila pjesë e institucioneve parashkollorë) duhet t'u jepet përparësi për rihapje; në cilat vendndodhje, cilat masa të zbutjes së rrezikut brenda komuniteteve të institucioneve parashkollorë dhe kopshteve duhet të prioritizohen; dhe fushat e përqendrimit për mbështetje të mëtejshme për prindërit dhe mësimit.
- Përgatituni për rihapjen e duhur. Shmangni marrjen e shpejtë të vendimeve pa pas kohë të mjaftueshme për të përgatitur hapësirat, pa i ri-modeluar kurrikulat, nëse është e nevojshme, ndihmoni stafin, prindërit dhe siguron kalimin e qetë të fëmijëve në mjediset e reja.

MASAT E SUGJERUARA PËR SIGURIMIN E FUNKSIONIMIT TË SIGURT TË INSTITUCIONEVE PARASHKOLLORE^{vi}

Higjiena dhe praktikat e përditshme shëndetësore në institucionet parashkollore dhe kopshte

- Planifikoni pastrimin e rregullt të klasave parashkollore dhe të mjedisit çdo ditë, duke përfshirë tualetet, me ujë dhe sapun/detergjent dhe dezinfektues^{vii}.
- Pastroni dhe dezinfektoni sipërfaqet që preken shpesh, si dorezat e dyerve, tavolinat, lodrat, furnizimet, çelsat e dritave, kornizat e dyerve, pajisjet për lojëra, mjetet mësimore të përdorura nga fëmijët.
- Kur është e realizueshme, pjestarët e stafit duhet të mbajnë maska brenda institucionit. Maskat për fëmijët e vegjël nuk rekomandohet dhe, nën asnjë rrethanë, foshnjeve dhe fëmijëve nën moshën dy vjeç NUK duhet t'u vihen mbulesat e fytyrës nga pëlhura për shkak të rrezikut të ngufatjes.
- Edukoni fëmijët e vegjël në lidhje me parandalimin e COVID-19 - kjo përfshin higjienën e duhur dhe larjen e shpeshtë të duarve, higjienën e frymëmarrjes, si dhe simptomat e COVID-19, për të cilat mund të ndërgjegjësohen fëmijët.
 - Zhvilloni një mënyrë për të përcjellur larjen e duarve dhe shpërbleni fëmijët për larjen shpeshtë/me kohë të duarve (këndoni një këngë gjersa lani duart për të ushtruar kohëzgjatjen e rekomanduar prej 20 sekondave).
 - Përdorni kukulla për të demonstruar simptomat (teshtitjen, kollitjen, ethet), çfarë të bëjnë nëse ndihen të sëmurë (d.m.th. nëse ju dhemb koka, stomaku, ose nëse kanë temperaturë ose ndihen të lodhur).
- Edukoni tërë stafin rreth parandalimit të COVID-19 - kjo përfshin higjienën e duhur dhe larjen e shpeshtë të duarve, higjienën e frymëmarrjes, përdorimin e maskave nga stafi nëse është e detyrueshme, simptomat e COVID-19 dhe çfarë të bëni nëse një fëmijë ndjehet i sëmurë.
- Krijoni një orar për higjienën e shpeshtë të duarve, si pjesë e rutinës së përditshme të fëmijëve dhe stafit, dhe siguroni dezinfektues të mjaftueshëm me bazë alkooli ose sapun dhe ujë të pastër në hyrjet e institucioneve parashkollore dhe në të gjitha mjediset parashkollore. Shqyrtoni vendosjen e posterëve vizuel nëpër klasa, për t'iu përkujtuar fëmijëve dhe stafit mbajtjen e higjienës.
- Rrisni qarkullimin e ajrit dhe ventilimit brenda dhomave kur klima lejon.
- Sigurohuni që plehrat të largohen çdo ditë, si dhe hudhjen e tyre në mënyrë të duhur.

Siguria dhe higjiena në lidhje me përgatitjen dhe administrimin e shujtave nëpër institucione parashkollore^{viii}

- Zbatoni respektimin e legjislacionit kombëtar për sigurinë e ushqimit dhe parimet e higjienës së duhur dhe sigurisë së ushqimit nga ana e personave përgjegjës për ushqimet gjatë blerjes, dërgimit, ruajtjes, përgatitjes dhe shpërndarjes së shujtave.
- Vendosni përkujtues vizualë për parimet e higjienës së duhur të përgatitjes së ushqimit, duke përfshirë pastrimin dhe dezinfektimin e përditshëm të sipërfaqeve të përgatitjes së ushqimit, kuzhinave dhe zonave të ngrënies, si dhe mjeteve të gatimit dhe mjeteve të ngrënies.
- Sigurohuni që personat që përkujdesen për ushqimin të kenë qasje në furnizimet dhe materialet e pastrimit dhe dezinfektimit, si dhe monitoroni ekzekutimin e duhur, duke përfshirë larjen e rregullt të duarve. Kur është e përshtatshme, siguroni materiale parandaluese (maska dhe dorëza).
- Siguroni masa specifike për të kufizuar përkohësisht qasjen e anëtarëve të stafit, që vuajnë nga ndonjë sëmundje infektive, në zonat e përgatitjes së ushqimit. Kjo është veçanërisht e rëndësishme nëse ata zhvillojnë simptoma ose kanë temperaturë.
- Ndërprisni opsionet e ofrimit të ushqimit në stilin e byfeve, dhe, nëse është e mundur, ofroni ushqimet në mënyrë individuale.
- Shujtat mund të shpërndahen në dhomën e ngrënies ose në dhoma të tjera me hapësirë më të madhe, si në salla te sportit, biblioteka dhe zona të tjera të përbashkëta. Mundohuni të mban

distancën midis fëmijëve sa më shumë që është e mundur, duke pasur parasysh numrin e fëmijëve dhe madhësinë e dhomës së ngrënies. Ushqimi gjithashtu mund të shpërndahet në dhomën ku fëmijët qëndrojnë, ashtu që ushqimi të ndahet paraprakisht në porcione.

- Distancë e sigurt mund të konsiderohet distanca midis fëmijëve gjatë radhitjes për të marrë ushqimin, dhe kurdo që është e mundur, bëni rregullime që të njëjtit fëmijë të hanë së bashku.
- Minimizoni rreziqet e kontaminimit. Kujtojeni fëmijëve të mos prekin ushqimin ose pijet e askujt tjetër dhe të mos e ndajnë ushqimin e tyre me askënd, si dhe dekurajoni fëmijët nga ndarja e mjeteve, ushqimit, etj.
- Kufizoni personat e tjerë (për shembull, për pastrimin, riparimin ose sjelljen e ushqimit) që të hyjnë në hapësirën e shfrytëzuar për ngrënie për sa kohë që fëmijët janë aty.

Menaxhimi i një fëmije apo të një anëtari të stafit të sëmurë

- Komunikojani stafit rëndësinë e të qenit vigjilent për simptomat dhe të qëndruarit në kontakt me menaxhmentin e objektit nëse ose kur fillojnë të ndihen të sëmurë.
- Pas ardhjes në dhe largimit nga puna, matja ditore e temperaturës me një termometër pa kontakt rekomandohet për të gjithë punonjësit, si dhe përcaktimi nëse ata kanë simptoma të problemeve me frymëmarrje ose shenja të tjera të sëmundjes infektive.
- Stafit me temperaturë të rritur të trupit, me simptoma të problemeve me frymëmarrje dhe me simptoma të tjera të sëmundjes infektive nuk duhet të vijë në punë, të kujdesen për fëmijët ose të vijë në mjediset e institucionit.
- Menaxhmenti i institucionit parashkollor duhet të ketë një skemë zëvendësimi për stafin, që aktivizohet në raste të sëmurjeve.
- Krijoni procedura për të siguruar që fëmijët dhe stafi që vijë në qendrën parashkollore të sëmurë ose sëmurën gjatë qëndrimit aty, dërgohen në shtëpi sa më shpejt që të jetë e mundur.
- Mbajini fëmijët dhe stafin e sëmurë të ndarë nga fëmijët dhe stafi jo i sëmurë, derisa ata të dërgohen në shtëpi. Ndiqni udhëzimet e duhura kombëtare për këtë çështje.
- Shqyrtoni nevojën e mbajtjes së shënimeve për fëmijët e regjistruar me temperaturë të lartë të trupit dhe shfaqjes së simptomave të tjera gjatë qëndrimit në institucion parashkollor, për të mbështetur gjurmimin e kontakteve në rast se konfirmohet infektimi me COVID-19.

MASAT E SUGJERUARA PËR SIGURIMIN E MIRËQENIES DHE ZHVILLIMIT TË FËMIJËVE

Distanca fizike në institucionet parashkollore

- Vlerësoni se çfarë mund të bëhet brenda kushteve të arsyeshme për të kufizuar kontaktin fizik të drejtpërdrejtë midis fëmijëve, duke pasur parasysh parimet e zhvillimit dhe faktin që fëmijët e vegjël për nga natyra janë qenie fizike dhe sociale.
- Shqyrtoni mundësinë e hapjes së institucioneve parashkollore me ndërrime, për të kufizuar gjatë gjithë kohës numrin e fëmijëve për grup. Gjysma e fëmijëve mund të ndjekin mësimin paradite, ndërsa gjysma tjetër pasdite.
- Shqyrtoni mundësinë e rritjes së numrit të mësimdhënësve, nëse është e mundur, për të mundësuar më pak fëmijë për klasë (nëse ka në dispozicion hapësira të mjaftueshme).
- Vlerësoni mundësinë për të mbajtur një distancë prej të paktën 1 metër^x midis të gjithëve të pranishmëve në shkollë - kjo përfshin edhe ndërmjet edukatorit dhe fëmijëve dhe ndërmjet fëmijëve. Është e rëndësishme të theksohet se fëmijët e vegjël kanë nevojë për kujdes po aq sa u nevojitet nxënësve dhe udhëzimit. Në kontekstin e ofrimit të kujdesit (për shembull, të ndihmoni një fëmijë me ndërrimin e rrobave, t'i ndihmoni gjatë ushqyerjes ose t'u ofroni rehati emocionale kur një fëmijë është i shqetësuar), mbajtja e distancës fizike mund të mos jetë e mundur ose e këshillueshme. Edukatorët dhe menaxherët parashkollorë duhet të ushtrojnë diskrecion e tyre dhe duhet t'u përmbahen parimeve të zhvillimit kur arrijnë pajtueshmëri se si të mbajnë në mënyrë të arsyeshme distancën midis stafit dhe fëmijëve.

- Diskutoni dhe prezantoni fëmijëve dhe stafit përshëndetjet pa kontakt. Shqyrtoni mundësinë që t'i bëni këto përshëndetje argëtuese dhe miqësore ndaj fëmijëve, p.sh. si të thuhet përshëndetje në gjuhën e shenjave, bëni shenjën e paqes, bëni me dorë, mbylleni syrin, etj.
- Rrisni hapsirën midis tavolinave, karrigeve ose vendeve në dyshemenë ku ulen fëmijët.
- Përshkallëzoni pushimet ashtu që grupe më të vogla të fëmijëve të luajnë njëkohësisht në këndin e lojërave ose në hapësirat e përbashkëta.
- Kufizoni përzierjen e klasave dhe grupeve të fëmijëve. Për shembull, fëmijët në një grup ose klasë të vogël do të qëndrojnë në të njëjtin grup / klasë me të njëjtit mësimdhënës gjatë gjithë ditës, pa u përzier me fëmijë dhe edukatorët e grupeve të tjera.
- Nëse është e mundur, në kohën e gjumit, sigurohuni që dyshekët (ose krevatet) ku ata flejnë të vendosen sa më larg njëri-tjetrit që është e mundur, në varësi të hapësirës në dispozicion. Shqyrtoni vendosjen e fëmijëve njërin nga koka dhe tjetrin afër tij nga këmbët, në mënyrë që të zvogëloni edhe më shumë gjasat e përhapjes virale.

Aranzimet për mësim

- Zhvendosni lëndët mësimore dhe aktivitetet në ambient të hapur sa më shumë që të jetë e mundur, nëse e lejon moti. Fëmijët e vegjël duan të jenë jashtë, dhe, për momentin, për ta është më e sigurt që të mësojnë jashtë sesa brenda. Shqyrtoni mundësinë e përshtatjes së kurrikulës dhe udhëzimeve në mënyrë që të mund të ofrohen në natyrë - për shembull, duke përdorur pajisje të ambientit të hapur dhe natyrën si materiale për mësimdhënie/mësimnxënie (zhvillimi i kohës në rreth jashtë, mësimi për natyrën, etj.), duke përmirësuar përvojat mësimore me aktivitetin fizik në natyrë (lojëra, vallëzim, sport, etj).
- Ajrosni dhomat sa më shumë që është e mundur gjatë gjithë ditës; caktoni hapësirën për të mësuar, ashtu që të respektohet hapësira midis fëmijëve, ndërsa ende e bën atë të ndjehet si një komunitet - për shembull, caktoni vendet për ulje ose qëndrim në këmbë (duke përdorur materiale të ndryshme, si: ngjitësin, rrethet, vendosja e litarit për ecje me doreza, etj.)
- Ndani fëmijët në grupe më të vogla, me nga 2-3 fëmijë, për të mbështetur bashkëveprimin midis fëmijëve duke kufizuar aktivitetet në grupe të mëdha.
- Përshtatni kurrikulën dhe përdorni praktikatat pedagogjike kreative për të siguruar përvojat e këndshme të të mësuarit rreth situatës së pandemisë (për shembull, ndërtimi i mësimit bazuar në projekte mbi përvojën e fëmijëve me pandeminë; përdorimi i lojërave imagjinare për të ndihmuar fëmijët të përballen me stresin dhe për të promovuar qëndrueshmërinë; përdorimi i momenteve të mësueshme për të ndihmuar fëmijët të mësojnë në lidhje me pandeminë dhe rolin e tyre në sigurimin e shëndetit publik).
- Balanconi aktivitetet e të nxënit individual me ndërveprime në grupe të vogla; përdorimi i kreativitetit për të përzier ndërveprimet individuale dhe në grup (për shembull, reflektimi/puna individuale, e pasuar nga "kthehu dhe tregojta fqinjit tuaj").

Lodrat, materialet, lojërat dhe rutinat

- Lodrat dhe materialet që është vështirë të dezinfektohen ose pastrohen duhet të hiqen - kjo përfshin për shembull lodrat e buta. Por shumë materiale dhe lojëra mund të lihen në përdorim nëse fëmijër udhëzohen që të pastrojnë duart para dhe pas përdorimit të tyre. Udhëzoni fëmijët që të mos i fusin lodrat/materialet në gojë.
- Një mënyrë e mirë për të inkurajuar kreativitetin e vazhdueshëm dhe zhvillimin e artit, pa qenë e nevojshme t'i ndani këto midis fëmijëve, është rregullimi i kutive individuale për secilin fëmijë me markerë, gërshtë, ngjyra që secili fëmijë mund të përdorë.
- Përqendrohuni tek loja imagjinare, lojërat fizike që mund të respektojnë pak distancimin shoqëror, këndimi, projektet artistike individuale, etj.

- Lojërat dhe projektet ku secili fëmijë mund të kontribuojë individualisht (një nga një) do të funksionojë shkëlqyeshëm - d.m.th. le ta bëjmë të gjithë një tregim si orë mësimore, duke vazhduar me rend; fëmijët e bëjnë me rend ngjitjen e ndonjë vizatimi në muret e klasës; etj.
- Mbështetuni në te lexuar interaktiv me zë të lartë dhe aktiviteteteve argëtuese për tërë klasën, siç është shfaqja e kukullave nga mësuesi, ose ndonjë këngë të re të cilën do të mund ta mësojnë të gjithë.
- Librat e fëmijëve, si materialet e tjera me bazë letre, siç janë posta ose zarfat, nuk konsiderohen si rrezik i lartë për transmetim dhe nuk kanë nevojë për procedura shtesë të pastrimit ose dezinfektimit.
- Shmangni përzierjen e lodrave midis klasave dhe grupeve të fëmijëve përpara se ato të lahen dhe/ose dezinfektohen.

MASAT E SUGJERUARA PËR SIGURIMIN E MBËSHTETJES DHE KOMUNIKIMIT ME PRINDËR

- Informoni prindërit për masat që po zbaton institucioni parashkollor dhe kërkoni bashkëpunim për të raportuar secilin rast të COVID-19 që ndodh në familje. Nëse dikush në shtëpi dyshohet se ka COVID-19, udhëzoni prindërit që ta mbajnë fëmijën në shtëpi dhe të informojnë institucionin parashkollor.
- Zbatoni politikën “qëndroni në shtëpi nëse nuk ndiheni mirë” për fëmijët me simptoma. Nëse është e mundur, kontaktoni me organizatat vendore për të siguruar mbështetje për kujdesin në shtëpi dhe për të siguruar komunikimin midis shtëpisë dhe institucionit parashkollor. Komunikojani prindërve rëndësinë e matjes së temperaturës rregullisht, si vetes ashtu edhe fëmijëve, dhe mbajtjen e fëmijëve në shtëpi në rast të regjistrimit të temperaturave më të larta.
- Përgatitni procedura të qarta të sjelljes dhe marrjes së fëmijëve që nuk krijojnë panik midis familjeve dhe fëmijëve; fëmijët kanë nevojë për siguri nga kujdestarët e tyre dhe mësimdhënësit, pasi që kanë kaluar javë të tëra larg institucionit parashkollor. Minimizoni stresin dhe traumën që mund të shfaqet tek fëmijët nga "dërgimi në shkollë duke i zbritur pranë trotuarit".
- Shqyrtoni mundësinë e shkallëzimit të sjelljes së fëmijëve dhe/ose udhëzoni kujdestarët që të dalin jashtë institucionit për të marrë fëmijët kur të vijnë. Në mënyrë ideale, i njëjti prind/person i caktuar duhet të dërgojë dhe të marrë fëmijën. Këshilloni që të mos mblidhen gjatë marrjes së fëmijëve, dhe nëse është e mundur, të shmangin marrjen nga anëtarët më të vjetër të familjes ose të komunitetit (p.sh. gjyshërit).
- Krijoni një listë kontrolluese për prindërit që të vendosin nëse fëmijët mund të shkojnë në kopsht, duke marrë parasysh kujdesin e duhur për epidemiologjinë lokale të COVID-19. Lista kontrolluese mund të përfshijë:
 - Kushtet themelore mjekësore dhe cënueshmëritë e fëmijëve dhe/ose anëtarëve të familjes; sëmurjen ose simptomat e fundit që sugjerojnë COVID-19; rrethanat e veçanta në ambientet shtëpiake, për të përshtatur përkrahjen sipas nevojës; shqyrtoni mundësinë e përdorimit të posterëve të dobishëm ose rikujtues vizualë për prindërit rreth shkollës dhe tek zonat e dërgimit të fëmijëve në shkollë.
- Forconi mekanizmat e komunikimit dhe të koordinimit që promovojnë rregullisht dialogun dhe angazhimin me prindërit, për të lehtësuar stresin, ankthin dhe për të siguruar vazhdimësinë për fëmijët ndërmjet shtëpisë dhe shkollës. Mbështetni mësimdhënësit dhe menaxhmentin për të dërguar komunikime të vazhdueshme pozitive tek prindërit.
- Kontaktoni rregullisht me familjet se si ndihen ata dhe fëmijët e tyre. Zhvilloni mekanizma të referimit për familjet me nevoja të mbështetjes psikosociale.

MASAT E SUGJERUARA PËR TRAJNIMIN DHE MBËSHTETJEN E STAFIT

- Politikat duhet të mbrojnë stafin, mësimitdhënësit dhe nxënësit që janë në rrezik të lartë për shkak të moshës ose kushteve themelore mjekësore, me plane për të zëvendësuar mësimitdhënësit që mungojnë dhe për të vazhduar procesin mësimor në distancë për të mbështetur nxënësit që nuk kanë mundësi të ndjekin shkollimin, duke akomoduar rrethanat individuale në masën e mundshme. Merrni parasysh politikat dhe praktikat fleksibile për pushime.
- Udhëzoni punonjësit mbi detyrimin për të monitoruar shëndetin e tyre dhe gjendjen e fëmijëve dhe t'u përmbahen procedurave në përputhje me rekomandimet në lidhje me parandalimin e COVID-19 (duke përfshirë respektimin e distancës sociale dhe përdorimin e pajisjeve mbrojtëse personale).
- Trajtoni stafin administrativ dhe mësimitdhënësit për zbatimin e padiskutueshëm të praktikave higjienike dhe të sigurisë, si dhe, sipas nevojës, rritjen e numrit të stafit në institucionin parashkollor. Stafi i pastrimit, stafi që përgatit ushqimin, etj., duhet të jetë i trajnuar për dezinfektim dhe duhet të pajiset me pajisje mbrojtëse personale në masën e mundur.
- Mbështetni mësimitdhënësit që të përshtatin kurrikulën dhe rutinën e përditshme të fëmijëve në mënyrë efektive, duke përfshirë rimendimin se si mund të zhvillohen aktivitete dhe lojëra për tërë klasën, se si të shfrytëzohen orët mësimore / koha në natyrë, etj.
- Përmirësoni kompetencat e mësimitdhënësve parashkollorë për të mbështetur nevojat socio-emotive të fëmijëve. Pajisni mësimitdhënësit që të merren me shëndetin mendor të fëmijëve dhe nevojat psiko-sociale (SHMMP-S). Ndihmoni mësimitdhënësit që të kuptojnë se si të rriturit, shumica e fëmijëve veçse ndihen jo rehat dhe të stresuar, dhe se ky tranzicion fillimisht do të jetë i vështirë. Priten edhe sfida rreth ndryshimit të sjelljes. Përpjekjet e trajnimit duhet të përmirësojnë në mënyrë të qartë aftësinë e mësimitdhënësve për të përmbushur nevojat themelore socio-emotive të fëmijëve, veçanërisht në kopshtet me një përqindje të lartë të nxënësve në rrezik.
- Mësimitdhënësit duhet të aftësohen për të identifikuar ndryshimet në sjellje dhe njohuri të lidhura me moshën, dhe duhet të ofrojnë mbështetje mësimore të përshtatshme për moshën.
- Kontaktoni rregullisht me mësimitdhënësit dhe stafin, si dhe mbështetni shëndetin e tyre mendor dhe nevojat psiko-sociale.

PËRFUNDIMI

Në rihapjen institucioneve parashkollore pas pandemisë së COVID-19, sfida më e gjerë për menaxherët e programeve, drejtorët, mësimitdhënësit dhe familjet do të jetë punua bashkarisht *jo vetëm për të balancuar, por për të integruar* nevojën për respektim të udhëzimeve të përshtatura dhe të arsyeshme kombëtare të shëndetit publik me krijimin të një mjedisi të sigurt, të këndshëm, stimulues që promovon shëndetin fizik, sigurinë emotive, lidhjet shoqërore dhe nxënien e angazhuar për fëmijët e vegjël. Bashkëpunimi dhe komunikimi gjithëpërfshirës dhe i hershëm midis palëve të interesuara do të jetë kyç për zbatimin e masave të nevojshme. Do të jetë e rëndësishme ruajtja e fleksibilitetit dhe modifikimi i qasjeve sipas nevojës, si dhe sigurimi i nxënies dhe shkëmbimi i praktikave të mira^x.

Referencat dhe fusnotat:

ⁱ Korniza për rihapjen e shkollave, Prill 2020. <https://www.unicef.org/media/68366/file/Framework-for-reopening-schools-2020.pdf>

ⁱⁱ Korniza për rihapjen e shkollave, Prill 2020. <https://www.unicef.org/media/68366/file/Framework-for-reopening-schools-2020.pdf>

ⁱⁱⁱ *Konsideratat për masat e shëndetit publik që lidhen me shkollën në kontekstin e COVID-19*, Maj 2020. <https://www.who.int/publications-detail/considerations-for-school-related-public-health-measures-in-the-context-of-covid-19>

^{iv} Gjersa parimet dhe masat e përshkruara në këtë shënim udhëzues janë të zbatueshme edhe për rihapjen e qendrave të kujdesit ditor, që u shërbejnë fëmijëve 0-3 vjet, këta fëmijë më të vegjël kërkojnë masa dhe konsiderata shtesë, veçanërisht në aspektin e balancimit të distancës fizike me kujdesin dhe përkrahjen e tyre.

^v Përshtatur nga *Konsideratat për masat e shëndetit publik që lidhen me shkollën në kontekstin e COVID-19*, Maj 2020. <https://www.who.int/publications-detail/considerations-for-school-related-public-health-measures-in-the-context-of-covid-19>

^{vi} Masat e sugjeruara përshtatur nga *Konsideratat për masat e shëndetit publik që lidhen me shkollën në kontekstin e COVID-19*, Maj 2020. <https://www.who.int/publications-detail/considerations-for-school-related-public-health-measures-in-the-context-of-covid-19>

^{vii} OBSH rekomandon 70% alkool etilik për dezinfektimin e zonave dhe pajisjeve me sipërfaqe të vogla, ose hipoklorit të natriumit 0.1% për dezinfektimin e sipërfaqeve.

^{viii} Megjithëse nuk ka të ngjarë që virusi të transmetohet përmes ushqimit, është akoma thelbësore për të garantuar pajtueshmërinë e personave përgjegjës për ushqim dhe stafit tjetër përkatës me rekomandimet themelore të sigurisë ushqimore gjatë përgatitjes së vakteve ushqimore. Kjo është gjithashtu e nevojshme për të parandaluar ndonjë sëmundje të lindur nga ushqimi që mund të komplikojë më tej përgjigjen ndaj COVID-19 ose të dobësojë sistemin imunitar të fëmijëve.

^{ix} *Konsideratat për masat e shëndetit publik që lidhen me shkollën në kontekstin e COVID-19*, Maj 2020. <https://www.who.int/publications-detail/considerations-for-school-related-public-health-measures-in-the-context-of-covid-19>

^x Po aty.

Falënderime

Ky dokument u hartua në konsultim me zyrat e vendeve të Evropës dhe Azisë Qendrore. Informacionet kthyesë nga kolegët e rajoneve të tjera, selitë kryesore dhe partnerët do të vazhdojnë ta forcojnë edhe më shumë këtë dokument.